

Oktober 2014

Screening av aktiviteter på 19 vård och omsorgs- boenden inom Stockholms stad

Somatisk inriktning

stockholm.se

**Screening av aktiviteter på vård och omsorgsboenden med
somatisk inriktning inom Stockholms stad**

Oktober 2014

Dnr:430-164/2014

Utgivare: ÄLDREFÖRVALTNINGEN

Innehåll

Inledning	4
Bakgrund	4
Styrdokument	5
Definition	6
Syfte och mål	6
Tillvägagångssätt	7
Resultat	8
Intervjufrågor	8
Aktivitetsscheman	11
Observerade aktiviteter	13
Goda exempel	14
Bifynd	15
Uttalanden från de äldre	15
Resultatdiskussion	17
Slutord	19

Inledning

Aktiviteter har en central betydelse i livet och även som äldre är aktiviteter ett viktigt inslag i vardagen. Idag vet man att aktiviteter kan bidra till hälsa och välbefinnande. Det har utvecklats ett antal teoretiska idéer och praxismodeller som ger vägledning för hur man kan tänka kring och arbeta med aktiviteter. Det finns belägg för en positiv relation mellan engagemang i aktiviteter och att må bra samt att välbefinnandet och livstillfredsställelsen ökar med ett större aktivitetsengagemang. Forskning har visat att aktiviteter och välbefinnande växelverkar med varandra vilket innebär att aktiviteter påverkar vårt välbefinnande och vice versa.¹

I denna rapport redovisas resultatet från 2014 års screening av aktiviteter som gjordes oanmält på 19 vård- och omsorgsboenden med somatisk inriktning inom Stockholms stad. Antalet äldre på de screenade avdelningarna uppgick till totalt 247 boende dagen för screening. I denna screening har även de äldres egna uttalanden och reflexioner kring aktiviteter fått komma till uttryck genom ett antal citat.

Bakgrund

Under hösten 2013 gjordes en screening av aktiviteter på 18 vård- och omsorgsboenden med demensinriktning inom Stockholms stad. Resultatet visade att flertalet avdelningar erbjöd de äldre såväl individuella som gemensamma aktiviteter. De aktiviteter som erbjöds var företrädesvis lugna och stillsamma och genomfördes till största delen inomhus på avdelningen.²

Områdena aktiviteter och utevistelse efterfrågas i de årliga brukarundersökningarna enligt följande:

Nöjdhet med	Stadens brukarundersökning				Socialstyrelsen	
	2010	2011	2012	2013	2013	2014
Aktiviteter	56	61	65	68	63	63
Utevistelse	42	43	53	69	55	55

¹ Nilsson, Bernspång 2012 kap. 9 *Det goda åldrandet* Studentlitteratur

² Äldrenämnden den 19 november 2013. Dnr 60201–312/2013

Styrdokument

I kommunfullmäktiges budget för 2014 anges att äldreomsorgen ska hålla en hög kvalitet och att äldre ska kunna känna sig trygga. Behoven ska tillgodoses och hänsyn ska tas till äldres önskemål. Under rubriken *Rehabilitering och förebyggande arbete* anges att det är prioriterat med rehabiliterande insatser såsom promenader och utevistelse. Äldre på vård och omsorgsboende har rätt till utevistelse. Alla äldre som vill och kan ska också få delta i sociala aktiviteter på vård och omsorgsboenden. Kultur kan vara en viktig del i detta för att främja trivseln³.

Sju av fjorton stadsdelsnämnder har upprättat antingen nämndmål, aktiviteter och/eller indikatorer i verksamhetsplanen för 2014 kring området aktiviteter och utevistelse på vård och omsorgsboende.

Stockholms stads värdegrund⁴

Äldreomsorgen i Stockholm ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Nationella värdegrunden⁵

Enligt Socialtjänstlagen 5 Kap. 4§ andra stycket ska socialnämnden verka för att äldre personer får möjlighet att ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

Personalen ska:

- beakta de äldres behov av socialt innehåll i insatserna
- skapa förutsättningar för att äldre ska uppleva en meningsfull tillvaro, alltifrån möjligheten att utöva någon fysisk aktivitet till att han eller hon kan leva enligt sin kultur, livsåskådning och tro.
- bidra till att stärka den äldre personens självkänsla och tilltro till sin egen förmåga.

³ Förslag till budget 2014 för Stockholms stad och inriktning för 2015-2016. Dnr 111-575/2013

⁴ Kommunfullmäktige den 7 april 2008. Dnr 327-4347/2007.

⁵ *Äldreomsorgens nationella värdegrund – ett vägledningsmaterial.* Socialstyrelsen (2012)

Förfrågningsunderlag LOV enstaka plats, privata utförare⁶

Utifrån den enskildes förmåga och önskemål ska boendet dagligen erbjuda vardagsnära aktiviteter och stimulans. Allt från möjlighet att delta i eller iakttä sysslor som förekommer inom boendet till underhållning och sysselsättning av olika slag både inom och utanför boendet.

Vardagen ska ha ett innehåll där den enskildes förmåga och vilja till aktivitet upprätthålls och tas tillvara. Utföraren ska sträva efter att den enskilde ska känna gemenskap och uppleva sin dag som meningsfull utifrån sina behov och förutsättningar. Individuella önskemål och intressen ska så långt som möjligt tillgodoses.

Utföraren ska skapa förutsättningar för spontana aktiviteter i verksamheten, där en viktig person för att detta ska vara möjligt är kontaktsmannen och dennes arbete med den enskilde.

Hälsofrämjande omsorg ska vara en del i det dagliga arbetet och erbjudas i en sådan omfattning och utformning att det stimulerar till ökad aktivitet.

Utföraren ska anordna minst en gemensam aktivitet varje dag samt ytterligare en större aktivitet minst en gång i veckan.

Som ett komplement till utförarens egen verksamhet ska samarbete med frivilliga organisationer eftersträvas i syfte att tillgodose de enskildas sociala, kulturella, andliga och mentala behov.

Definition

Med aktiviteter menas här:

Alla planerade och spontana aktiviteter som sker såväl i grupp som individuellt under dagen.

Syfte och mål

Syftet med screeningen är att påvisa vilka aktiviteter som förekommer, samt i vilken omfattning, på vård- och omsorgsboenden med somatisk inriktning inom Stockholms stad. Målsättning är att belysa ämnet och synliggöra goda exempel för inspiration i det fortsatta utvecklingsarbetet inom området.

⁶ Upphandling av enstaka platser i särskilda boendeformer inom Stockholms stads valfrihetssystem. Dnr 125-2511/2009

Tillvägagångssätt

De verksamheter som ingick i screeningen togs fram genom ett delvis slumpmässigt urval via webbapplikationen *Hitta service* på stadens hemsida under april 2014.

Urvalet genererade totalt 19 verksamheter, sex verksamheter i egen regi, sex verksamheter på entreprenad och sju verksamheter i privat regi.

Samtliga stadsdelsnämnder och verksamhetsledningar för entreprenader och privata verksamheter underrättades under juni 2014 om att äldreförvaltningen planerade att genomföra oanmäld screening av aktiviteter på ett urval av vård- och omsorgsboenden inom Stockholms stad, under hösten 2014.

För att få en samsyn och likställighet i utförandet, anordnades en halvdagsutbildning i metod och tillvägagångssätt, veckan innan screening för de nio medarbetare från äldreförvaltningen som skulle delta i screeningen.

Mellan kl. 09.00 och 17.00 under fem dagar i september och oktober 2014 genomfördes screeningen på en utvald avdelning inom respektive vård och omsorgsboende. Muntlig och skriftlig information om aktivitetsstudien lämnades till chef, personal, äldre och anhöriga i anslutning till ankomsten på avdelningen.

Nio intervjufrågor med koppling till framför allt den nationella värdegrunden ställdes till ledningen för verksamheten och personalen på avdelningen som screenades. Frågorna var övervägande öppna (kvalitativa) men även några slutna (kvantitativa) förekom.

Aktivitetsscheman på verksamhets-/och avdelningsnivå inhämtades. Alla pågående aktiviteter som de äldre på avdelningen deltog i dokumenterades. Uttalanden från de äldre kring aktiviteter har också noterats.

Ledningen för de screenade verksamheterna har fått en skriftlig återkoppling efter screeningen.

Äldreförvaltningens personal som deltagit i screeningen har haft återträff för att diskutera angelägna frågor som väckts under studiens genomförande.

Resultat

Intervjufrågor

En verksamhet kan ha svarat med flera alternativ då frågorna var öppet ställda.

<i>Hur tar verksamheten tillvara de äldres önskemål om aktiviteter av olika slag?</i>	Antal avdelningar
Vid samtal med den äldre	16
Använder levnadsberättelser	10
Vid olika forum ex. boenderåd	3
Gör enkätundersökning	2

<i>Beskrivs den äldres önskemål av aktiviteter och intresseområden i genomförandeplanen?</i>	Antal avdelningar
Ja	19

<i>Hur arbetar ni för att stärka den äldres självkänsla och tilltro till sin egen förmåga?</i>	Antal avdelningar
Motivera, ge stöd och uppmuntra de äldre att delta i aktiviteter	11
Genom rehabiliterande arbetssätt	8
Anpassa aktiviteterna utifrån de äldres förmågor och resurser	8
Arbeta utifrån en teoretisk modell som ex. KASAM	7
Arbeta utifrån värdeord som exempelvis självbestämmande och delaktighet	7
Prova sig fram alternativt följa upp vad den äldre tycker om och vill göra	3
Använda ADL-status/ rehabiliteringsbedömningar	2
Erbjuda den äldre rätt hjälpmedel	1
Ge de äldre möjlighet att delta i vardagsaktiviteter	1
Ha hälsosamtal med fokus på det friska	1

<i>Hur skapar ni förutsättningar för utevistelse, aktiviteter och social samvaro?</i>	Antal avdelningar
Genom att erbjuda aktiviteter	17
Genom ungdomsarbetare och annan extern samarbetspartner	11
Genom att erbjuda utevistelse	9
Genom planering, organisering, rutiner, aktivitetsscheman, aktivitetsråd	9
Genom trivsam och stimulerande miljö ex. balkonger, innergårdar, uterum, terrasser, gemensamhetslokaler	9
Genom att ha aktivitetsansvarig personal	8
Genom personalens förhållningssätt som exempelvis att vara flexibel, lyhörd, uppmuntrande, stödjande, ge information, se den äldre	7
Schemaläggning, överlappningstid, personalförstärkning, köksvärdar, planering av raster, använda tiden väl	7
Genom att kontaktmannen har ett särskilt ansvar	5
Genom kompetensutveckling och studiebesök i andra verksamheter	5
Genom att erbjuda "egen tid"	5
Genom att ha utrustning och material	2
Att det ges ekonomiska förutsättningar	1
Tillvaratar personalens färdigheter inom ex. sång & musik	2
Genom att ha husdjur	1
<i>Hur sker planeringen av verksamhetens aktiviteter?</i>	Antal avdelningar
Genom personal som har detta specifika ansvar	19
Genom aktivitetsplanering veckovis/ månadsvis/ terminsvis/ årsvis	17
<i>Finns ett skriftligt schema över verksamhetens planerade aktiviteter för denna vecka?</i>	Antal avdelningar
Ja	17
Nej	2

<i>Var och hur dokumenteras de olika aktiviteterna som den äldre deltar i?</i>	Antal avdelningar
Personalen dokumenterar i den sociala dokumentationen	18
Verksamheten sammanställer separat statistik över vilka som deltagit i olika aktiviteter	5
Personalen dokumenterar i den äldres pärm	1
<i>Hur säkerställs att de äldre ges möjlighet till utevistelse och aktiviteter?</i>	Antal avdelningar
Verksamheten gör egenkontroll genom att ex. granska dokumentationen bakåt	14
Genom personal som frågar, påminner, uppmuntrar, ser till att de äldre kommer iväg på aktiviteter	11
Diskuterar aktiviteter på veckomöten	2
Arbetar aktivt med sina resultat	1
Genom att erbjuda "egen tid"	1
Genom att tillhandahålla material	1
<i>Har verksamheten en process för aktiviteter i kvalitetsledningssystemet?</i>	Antal avdelningar
Nej	11
Ja	8

Aktivitetsscheman

Två aktivitetsscheman inhämtades avseende den aktuella veckan för screening. Ett för de planerade aktiviteter som erbjöds alla äldre inom verksamheten och ett över de planerade aktiviteterna för de äldre på respektive avdelning.

Aktivitetsschema för äldre inom hela verksamheten

Samtliga verksamheter (19) hade ett aktivitetsschema med planerade aktiviteter för alla äldre inom hela verksamheten, enligt följande:

Antal planerade aktiviteter på verksamhetsnivå, veckan för screening	Antal verksamheter
7 dagar per vecka	10
5 dagar per vecka	7
4 dagar per vecka	1
2 dagar per vecka	1
Summa	19

Resultatet ovan visar att mer än hälften av verksamheterna erbjöd planerade aktiviteter alla dagar i veckan. Bland dessa verksamheter förekom alla regiformer.

Dagen för screeningen erbjöd verksamheterna, enligt aktivitetsschema, planerade aktiviteter enligt följande:

Antal planerade aktiviteter enligt schema den aktuella dagen för screening	Antal verksamheter
4 aktiviteter	2
3 aktiviteter	4
2 aktiviteter	8
1 aktivitet	4
0 aktiviteter	1
Summa	19

Resultatet ovan visar att i två verksamheter erbjöds de äldre, dagen för screeningen, fyra planerade aktiviteter och i en verksamhet erbjöds inte någon planerad aktivitet. Övervägande delen av verksamheterna erbjöd två planerade aktiviteter dagen för screening.

Dagen för screeningen noterades totalt 141 deltagare från de screenade avdelningarna i planerade aktiviteter för hela

verksamheten. En äldre kan ha deltagit i flera aktiviteter under dagen varför siffrorna inte ska utläsas som unika personer, endast deltagare.

Aktivitetsschema för äldre på avdelningarna

På sju av 19 avdelningar fanns ett aktivitetsschema för de äldre på avdelningen veckan för screeningen, enligt följande:

Antal planerade aktiviteter på avdelningen veckan för screening	Antal avdelningar
7 dagar per vecka	4
6 dagar per vecka	1
1 dag per vecka	2
0 dag per vecka	12
Summa	19

Resultatet ovan visar att fyra av de som hade ett aktivitetsschema för veckan hade någon typ av planerad aktivitet dagligen. Merparten av de screenade verksamheterna saknade ett aktivitetsschema på avdelningsnivå.

Dagen för screening erbjöd de sju avdelningarna som hade aktivitetsschema, planerade aktiviteter enligt följande:

Antal planerade aktiviteter dagen för screening	Antal avdelningar
2 aktiviteter	1
1 aktiviteter	5
0 aktiviteter	1
Summa	7

Dagen för screeningen deltog 13 av totalt 75 äldre i de planerade aktiviteterna på de sju avdelningarna.

Därutöver noterades 89 deltagare i spontant anordnade aktiviteter på samma avdelningar. En äldre kan ha deltagit i flera aktiviteter under dagen varför siffrorna inte ska utläsas som unika personer, endast deltagare.

På de 12 avdelningar, med totalt 172 boende, som inte hade ett veckoschema med planerade aktiviteter deltog, dagen för screening, 163 boende i spontant anordnad aktiviteter. En boende kan ha deltagit i flera aktiviteter under dagen varför siffrorna inte ska utläsas som unika personer, endast deltagare.

Observerade aktiviteter

Underlag inhämtades via deltagande observation på avdelningen. En boende kan ha deltagit i flera aktiviteter under dagen, varför siffrorna inte ska utläsas som unika personer, endast deltagare.

Deltagande i planerade aktiviteter enligt schema

Deltagande i planerade aktiviteter, både i grupp och individuellt, noterades enligt följande:

Planerade aktiviteter	Antal avdelningar	Antal deltagare
Födelsedagsfirande	2	28
Sittgymnastik	5	19
Högläsning	5	19
Mässa/ gudstjänst	2	17
Café/ fikastund	3	12
Dans/ rörelseaktivitet till musik	2	8
Promenad	3	6
Bingo	4	6
Sång och musik	3	6
Frågesport	3	5
Skördefest	1	4
Skönhetsvård	1	4
Herrklubb	1	2
Handträning	1	2
Bakning	1	1
Bio	2	0
Besökshund	1	0
Matlagning	1	0

Resultatet ovan visar att de två vanligast förekommande aktiviteterna som erbjöds enligt schema var sittgymnastik och högläsning i någon form. Dessa båda aktiviteter hade också flest antal deltagande (undantaget födelsedagsfirande) av de planerade aktiviteterna.

Deltagande i spontana aktiviteter

Deltagande i spontant anordnade aktiviteter noterades enligt följande:

Spontana aktiviteter	Antal avdelningar	Antal deltagare
Samtal och social samvaro	17	115
Titta på TV/film	12	61
Pyssel, spela spel, teckna, bingo, titta på bilder, tipspromenad	6	25
Läsa tidning	8	20
Taktil stimulans/ massage	2	9
Samvaro med hund	2	7
Gångträning inomhus	6	7
Plocka med tvätt/ måltidsförberedelse	5	5
Musikstund	2	5
Promenad	2	3
Bollkastning	1	2
Handträning	1	1
Cykelträning	1	1

Resultatet ovan visar att de vanligast förekommande spontant anordnade aktiviteterna var samtal/social samvaro samt att titta på TV/film. Båda dessa aktiviteter hade också flest antal deltagare av de spontant anordnade aktiviteterna.

Goda exempel

Ett av screeningens syften var att även belysa goda exempel för inspiration i det fortsatta utvecklingsarbetet inom området.

I en verksamhet har varje äldre ett ”eget” veckoschema för aktiviteter som upprättats tillsammans med kontaktperson.

I några verksamheter har det noterats att det finns ett salutogent arbetssätt för att bevara och stärka funktioner. Som exempel noterades att en äldre som hade svårt att resa sig från sittande till stående fick muntliga tips och instruktioner av personalen. Personalen inväntade sedan den äldre tills denne själv kom på hur man skulle göra och reste sig själv.

På några av verksamheterna angavs att avdelningens möblering, inredning och material inbjuder till aktiviteter och samvaro.

En verksamhet har gjort studiebesök i andra verksamheter i syfte att få inspiration och tips om aktiviteter för att utveckla verksamhetens eget arbete med aktiviteter.

På två av verksamheterna prioriteras aktiviteter i budget. Medel avsetts i budgeten för aktiviteter.

Bifynd

På fyra verksamheter överensstämde inte informationen om exempelvis adress, telefonnummer, verksamhetens innehåll på stadens hemsida *Hitta service*.

Störande ljud från TV, radio, köksutrustning, tvättstuga och larm har noterats på fem avdelningar.

Att personalen talar ”över” de äldres huvud har noterats hos fyra avdelningar. På tre av dessa avdelningar var det sekretessuppgifter om andra äldre som nämndes.

Ytterst sparsam kommunikation mellan personal och äldre har noterats på två avdelningar.

Att boendemiljön gav ett trist intryck har noterats på tre avdelningar.

Att personalen håller upp dryck i glasen innan måltiden utan att invänta de äldre och deras önskemål, har noterats hos några avdelningar.

Vid återträffen med screeningdeltagarna framkom också att många av de äldre vistades i sina lägenheter under stora delar av dagen.

Uttalanden från de äldre

Nedan redovisas uttalanden från de äldre kring temat aktiviteter.

”Vi har så mycket aktiviteter här, orkar inte vara med på allt”

”Personalen följer med om man vill gå ut eller ska till läkare”

”Det är väl bra att det finns aktiviteter, men jag är nog inte med så mycket”

”Jag var med på gymnastiken i morse. Man behöver röra på sig”

”Jag är med och målar. Jag vill vara ute, men helst på landet, inte i stan”

”Det är trevligt med kort ” (i samband med fotoalbumstittande)

”Det händer inte mycket här”

”Inte roligt att titta själv” (angående TV-tittande)

”Jag tycker inte om att vara så här sysslolös”

”Skönt att få röra på sig” (sagt efter sittgymnastiken)

”Det här blir ordentlig stimulering av benet” (sagt efter cykelträning)

”Jag skulle gärna vilja ha fler tillfällen med sittgymnastik annars är jag nöjd och trivs ” (sagt efter ballong och sittgympan)

”Jag har ju alltid, i alla tider, sysselsatt mig själv. Det är ju jätteviktigt att man har saker att göra”

”Sommarungdomarna var toppen, saknar dem, vi gick ut med dem”

”Det var jätteskönt att få komma ut idag”

”Skulle hellre vilja se ett sportprogram” (angående TV-tittande)

”Och i morgon är det äntligen sittgymnastik igen. Och frågor och svar!”

”Det är bättre om jag får göra själv det jag kan” (sagt till personal)

”Jag är en pysselgumma. Tycker om att plocka. Idag har jag ordnat med tvätten. Jag har en sån där griptång. Det tycker jag känns bra. Då gör jag det som jag kan”

”Jag trivs inte och det är långsamt och har inget att göra”

”Har blivit bekväm, brukar inte gå på aktiviteter på andra våningar”

”Är med på alla aktiviteter, tycker att det är roligt. Trevligt att lära känna äldre på andra våningar”

”Brukar vara med på sittgympan, viktigt att aktiviteterna är en tid när man orkar vara med. Vill vila efter lunch”

”Sitter på terrassen när det är fint väder. Trevligt med aktiviteterna, går på alla. Gillar musiken och högläsning, det är bra. Saknar inget men tycker att det är trevligt att någon frågar vad man tycker. Skulle kanske kunna hända mer på våningen”

”Trevligt med gudstjänst”

”Finns inte så mycket att göra här för gamla”

”Har bara maten att se fram emot. Sitter och hänger på avdelningen men behöver röra på mig”

”Det är ett avbrott att få gå iväg på aktiviteter”

”Är inte ute så mycket med personalen men vill vara ute”

”Händer ingenting på avdelningen, pratar inte med personalen. Inte populärt om man lägger sig i, men de sköter måltiderna bra”

”Trevligt att vara i caféet”

”Personalen ville att jag skulle gå, så jag fick röra på benen. Vi gick i hela korridoren. Jag fick ont i benen, jag tålde inte promenaden”

”Man måste röra på sig. Det är för att man går för lite”

”Det här var roligt” (efter deltagande i bingo)

”Jag tycker mycket om boule”

”Sittgympa är bra, så att man får röra lite på sig och inte stelnar till”

”Det är viktigt att hålla sinnet och minnet igång”

”Det är trevligt att högtider och årstider firas som de ska. Det är viktigt”

Resultatdiskussion

Det övergripande syftet med screeningen var att påvisa vilka aktiviteter som förekommer, samt i vilken omfattning, på vård- och omsorgsboenden med somatisk inriktning inom Stockholms stad. Studien ger en inblick över vilka aktiviteter och i vilken omfattning som erbjöds på de utvalda avdelningarna, den aktuella dagen och veckan för screeningen.

Studien visar att alla verksamheter (19) hade ett aktivitetsschema för alla äldre inom hela verksamheten, dock med varierade utbud av aktiviteter per dag och vecka. Mer än hälften av verksamheterna erbjöd planerade aktiviteter alla dagar i veckan.

På sju av 19 avdelningar fanns ett aktivitetsschema för de äldre på respektive avdelning veckan för screeningen. Fyra av dessa erbjöd planerade aktiviteter på avdelningen alla dagar i veckan.

Vid observationer på avdelningarna noterades att en mycket liten del av de äldre fick hjälp av personalen att komma ut på promenad, gåendes alternativt i rullstol, dagen för screeningen. Vädret var varierande under dagarna för screeningen. En dag var det solsken, en dag regn och tre dagar var det mulet. Det förekom dock att äldre var ute med hjälp av anhöriga, även dagen då det regnade.

Screeningens resultat för utevistelse är oväntat med tanke på att det borde vara ett prioriterat område. Enligt den nationella värdegrunden ska personalen beakta de äldres behov av socialt innehåll i insatserna och skapa förutsättningar för att äldre ska uppleva en meningsfull tillvaro genom bland annat fysiska aktiviteter. I sammanhanget kan det konstateras att nöjdheten i brukarundersökningen med frågan om möjligheten att få komma

utomhus på vård- och omsorgsboende har ett lågt resultat i relation till de flesta andra frågeområden i brukarundersökningen för 2014. Resultatet varierar mellan 38-75 % nöjdhet i de screenade verksamheterna. Det är därför förvånande att mindre än hälften av verksamheterna har uppgett att de har en process för aktiviteter/utevistelse i sitt ledningssystem för kvalitet, då alla väsentliga processer i verksamheten ska vara upptagna där.

Det kan konstateras att verksamheterna/avdelningarna erbjuder aktiviteter i varierande utbud och omfattning. De lugna och stillsamma aktiviteterna såsom att titta på TV/film och samtal/social samvaro överväger, något som även noterades i 2013 års screening.

Det är positivt att personalen på flertalet avdelningar dagen för screening skapade förutsättningar för samtal/social samvaro. På några avdelningar har det dock noterats att det förekom ytterst sparsam kommunikation mellan äldre och personal. Denna information har återkopplats till de berörda verksamheterna.

Det är positivt att sittgymnastik erbjöds i fem av de screenade verksamheterna dagen för screening. Det vore dock önskvärt att samtliga verksamheter dagligen erbjuder någon form av fysisk aktivitet, då flera av de äldre uttryckte sig positivt om träning/sittgymnastik under screeningen.

Förvånande och oväntat i årets screening är att det var så sparsamt deltagande i mat- och måltidsförberedelser och vardagsaktiviteter.

Nöjdheten med aktiviteter i de screenade verksamheterna varierar mellan 39 och 92 procent i årets brukarundersökning. Den varierande nöjdheten återspeglar sig även i citaten från de äldre. Citaten speglar också de äldres individuella vanor och syn på den egna förmågan, faktorer att ta hänsyn till då man planerar för aktiviteter. Flera av uttalandena som de äldre gör visar också på behovet av att få utföra för dem lustfyllda aktiviteter.

Vid intervjuer med ledning och personal framkom att verksamheterna har arbetssätt för att ta tillvara de äldres önskemål om aktiviteter och att dessa dokumenteras i genomförandeplanen. Det är positivt att ett flertal intervjuade uppgav att de arbetar med levnadsberättelser i verksamheten. Att ta del av den äldres levnadsberättelse är en bra metod för att få inblick i den äldres intressen och aktivitetsliv.

Vidare framkom att samtliga verksamheter har arbetssätt för att stärka den äldres självkänsla och tilltro till sin egen förmåga, genom varierande tillvägagångssätt. Flera verksamheter uppger

att de arbetar utifrån Antonovskys hälsofrämjande teori (KASAM).

Det är dock tankeväckande att ingen av de intervjuade sade sig arbeta utifrån någon av de praxismodeller som ger vägledning när det gäller människors aktivitet, aktivitetsutförande och aktivitetsengagemang.¹

Enligt den nationella värdegrunden är det ledningens och personalens ansvar att skapa förutsättningar så att alla äldre får uppleva en meningsfull tillvaro.

De vanligaste intervjusvaren om hur verksamheten skapar förutsättningar för aktiviteter och utevistelse, var att de erbjuder aktiviteter. Detta stämmer väl överens med de iakttagelser som gjorts i denna studie.

Det näst vanligaste svaret var att verksamheterna skapar förutsättningar för aktiviteter etc. genom externt samarbete/resurser. Svaren visar på att verksamheterna i hög grad tar hjälp av externa samarbetspartners när det gäller aktiviteter, utevistelse och social samvaro, vilket också ska eftersträvas i enlighet med LOV avtal.⁶

Vid jämförelse med föregående års screening på demensboenden ses en skillnad i hur verksamheterna skapar förutsättningar för aktiviteter. På demensboendena genomfördes de flesta aktiviteter på respektive avdelning medan det i årets screening mestadels förekom gemensamt anordnade aktiviteter i samlingssalar eller på annan avdelning.

Vid intervjuerna framkom att alla verksamheter har en eller flera aktivitetsansvariga som planerar gemensamma aktiviteter för alla äldre inom hela verksamheten. Viktigt är dock att gruppaktiviteter och individuella aktiviteter även erbjuds på avdelningsnivå, då långt ifrån alla äldre kan eller vill ta sig iväg till samlingssal eller annan avdelning. Detta för att skapa en boendemiljö där den äldre ges möjligheter till aktiviteter, både individuellt och i grupp, efter förutsättningar och önskemål.

Slutord

Utgångspunkten i arbetet med aktiviteter måste alltid vara den äldres önskemål och vilja om att delta i de aktiviteter som han/hon upplever är meningsfulla.

Det kan konstateras att de äldre på de screenade avdelningarna erbjöds aktiviteter i olika omfattning och med varierande utbud. Om dessa aktiviteter är meningsfulla för de äldre har inte undersökts närmare i denna studie. De äldres uttalanden ger dock

en bild av hur de äldre resonerar kring aktiviteter samt individuella vanor och önskemål.

Aktiviteter är ett komplext område. Ledning och personal på vård och omsorgsboenden har därmed en stor utmaning när det gäller att skapa meningsfulla aktiviteter utifrån de äldres olika individuella önskemål och behov.

Förhoppningen är att denna rapport kan ge ledning och personal vägledning och inspiration i det fortsatta utvecklingsarbetet kring aktiviteter på vård och omsorgsboende.